

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Марина Иванова Бакаова, ИФС, БАН

относно

представения за външна защита дисертационен труд на тема:

Епистемология на понятията. Защита на концептуалния елиминативизъм

от Марта Пламенова Петрова

Софийски университет „св. Климент Охридски“, Философски факултет

Марта Петрова е бакалавър по урбанизъм и магистър по философия. Тя е завършила Френската езикова гимназия “Алфонс дьо Ламартин”. Докторантката има редица специализации по философия във Франция, Белгия и Словения, както и четири публикации по темата на дисертацията, излязали от печат. Едната от тях е на английски език в списанието *Romanian Journal of Analytic Philosophy*. Това само по себе си говори, че Марта Петрова е достоен кандидат за присъждане на научно-образователната степен „доктор“.

Дисертацията на Марта Петрова е в обем от 175 машинописни страници и се състои от пет дяла, а не глави, както ги нарича авторката, подредени под формата на единен аргумент. Трудът е посветен на обширната тема за понятията като фокусът ѝ е върху тяхната онтология и структура. В дисертацията е представен и добре систематизиран широк, но релевантен материал по темата. Ясното изложение на основни теории и аргументи говори, че Марта Петрова разбира това, за което пише, което е от съществено значение за покриването на образователната част на степента „доктор“.

В дисертацията се защитава концептуален елиминативизъм по отношение на академичните употреби на термина „понятие“, когато бива разпознаван като менталистки термин. Марта Петрова разграничава позицията си от други видове елиминативизъм, сред които е и най-популярната версия на концептуалния елиминативизъм на Машъри. Според него фундаменталните понятия не сформират естествен вид и затова в науката вместо „понятие“, според автора, трябва да се използват термините „екземпляри, прототипи и теории“. За разлика от Машъри, Марта Петрова

счита, че не е необходимо в речника на дадена дисциплина да се използват само и единствено термини, обозначаващи естествени видове. Според нея, някои термини могат да се употребяват на базата на тяхната полезност, а говоренето за „понятия“, „е значително по-лесно и удобно, от говоренето за „екземпляри, прототипи и теории“.“ В същия дух авторката заявява: „Предложеният тук концептуален елиминативизъм е от дискурсивен тип и се отнася до елиминиране на някои от специализираните употреби на термина „понятие“. Освен това предпоставките за приемането му не са онтологически, а епистемологически и прагматически.“

Ето накратко основният аргумент на авторката:

1. Нямаме публичен достъп до менталните неща.
2. До менталните неща имаме достъп само чрез интроспекцията.
3. Интроспекцията не е надежден източник на познание.
4. От друга страна, невъзможно е менталните неща да се редуцират до физически неща.
5. Никой досега не е обяснил какво е понятие.

Следователно,

Терминът „понятие“ трябва да се елиминира от академичния дискурс.

Нека разгледаме по-обстойно този аргумент. Първата предпоставка звучи на пръв поглед правдоподобно, но все пак: Нима нямаме достъп до настроенията и емоциите на хората посредством техните жестове и мимики? Настроенията и емоциите са *par excellence* ментални неща.

Втората предпоставка също изглежда приемлива, но отново може да се попита: Четейки добре написан роман за това как един аутист преживява света, не получаваме ли достъп до неговия вътрешен свят, без този достъп да е интроспективен?

По отношение на третата предпоставка, как ще коментира авторката следната възможност: интроспекцията може да е ненадеждна в някои специфични случаи, но тя е надеждна именно доколкото ни позволява да си създадем определени понятия, например за емоции, настроения и чувства. Примери за такива понятия са лирично, меланхолично, носталгично и пр.

Четвъртата предпоставка би могла да се приеме въз основа на някои стандартни аргументи, така че преминавам към следващата.

Петата предпоставка - тази от песимистична индукция - според мен не допринася за аргумента на авторката, а напротив - прави ѝ лоша услуга. Предпоставката намеква, че авторката предпочита да избяга от проблема –искайки да го елиминира, вместо да се опита да го реши. В крайна сметка почти нищо в полето на философията не е окончателно обяснено до този момент. Защо да елиминираме нерешените теми?

Относно извода от целия аргумент, въпросът ми е следният: Щом Марта Петрова съветва термина „понятие“ да се елиминира от академичния дискурс с какво предлага да го заменим? Например, какво според нея е множество, ако не понятие? Основният проблем в дисертацията е, че няма достатъчно добре развита позитивна теория, която да отговаря на този въпрос. Поради тази причина, на защитата бих искала да чуя повече от Марта Петрова специално по този въпрос.

Това са основните ми въпроси към авторката.

Накрая, дисертацията във висока степен покрива изискванията за присъждане на научно-образователната степен „доктор“. Езикът, на който е написана е доста добър. Структурата е отлична и всички формални изисквания за един дисертационен труд са покрити. В нея има ясен проблем, ясна теза, ясен аргумент, който е последователно развит в целия текст. За тази дисциплина на работа както авторката, така и нейният научен ръководител заслужават похвала. Не на последно място, дисертацията е разбираема и четивна.

Въз основа на тези съображения, аз ще гласувам „за“ присъждане на научно-образователната степен доктор на Марта Петрова и препоръчвам на другите членове от журито да направят същото.

София, 11.05.2021 г.

.....

Доц. д-р Марина Бакалова